

CERHENICKÉ ROZHLEDY

Na dobové pohlednici vlevo dole stará tvrz, vpravo nový zámek

POSLEDNÍ VÝZVA UROZENÉ PANÍ SABINĚ STŘELOVÉ /CERHENICE A BÍLÁ HORA/

Jen krátké připomenutí. Od bitvy na Bílé hoře v neděli 8. listopadu 1620 uplyne právě 400 let. Proti sobě se postavilo české stavovské vojsko a katolická armáda císaře Svaté říše římské Ferdinanda II. spolu s vojáky německé Katolické ligy. Na katolické straně bylo asi 30 000 mužů, na straně opačné polovina. Bitva trvala přibližně dvě hodiny. Výsledek známe – čeští stavové bitvu prohráli. Důsledkem dlouhodobého náboženského konfliktu mezi katolíky a protestanty vzniklo stavovské povstání již o dva roky dříve, začala tak dlouhá třicetiletá válka.

V době bitvy v Čechách vládl Friedrich Falcký, přezdívaný Zimní král, protože panoval jediný rok. Když viděl u Strahovské brány poblíž dnešního kláštera prchat stavovské vojáky, následující den Prahu opustil a odcestoval do Vratislavi.

Praha kapitulovala. Nepřátelští vojáci se pustili do plenění a drancování ve městě i v okolí. Důsledkem bitvy na Bílé hoře byla násilná rekatolizace protestantského obyvatel-

stva v českých zemích a nucený exil evangelíků. Povoleno bylo pouze katolické náboženství. Ze země tak musel odejít například Jan Amos Komenský.

Cerhenice v té době spravoval Purkhart Střela z Rokyc. K panství patřily ještě statky Krucemburk a Štěpánov. Jeho otec Mikuláš zemřel už v roce 1592, deset let pak spravovala Cerhenice vdova Johanka, pak se znovu provdala a odstěhovala. Purkhart Střela rodový majetek postupně rozmnožoval, starou tvrz přestavěl a rozšířil. Vzniklo tak vlastně nové panské sídlo, dokončené v roce 1618. Tvrz, často nazývaná zámek, měla čtyři křídla a vnitřní nádvoří, průčelí směřovalo do zahrady zvané Kořenářka.

Střelové z Rokyc (Rokicie) v někdejším Opolském knížectví v Horním Slezsku byla stará česká vladycká rodina. Jejich erb tvoří červený kůl na bílém štítě se třemi pštrosími pery. Nenajdeme ho zobrazený v Cerhenicích, ale například na pečecké radnici.

>>

Rodový erb Střelů z Rokyc

Zatím nejstarší popis zámku (a stručnou historii Střelů z Rokyc) známe z knihy Josefa Tůmy Paměti osad na Kouřimsku, která byla vydána v Kolíně v roce 1915, znovu pak před třemi lety. Josef Tůma byl 34 let učitelem na Kolínsku, po vzniku ČSR pracoval na ministerstvu národní osvěty. Zmíněný letopočet 1618 ještě spatřil nad hlavním vchodem. Do Cerhenic to neměl daleko, působil i na škole ve Velimi. Píše, že tvrz na okraji rybníka, chcete-li zámek, si zachoval dost z původní podoby: „V přízemí pravouhlé stavby nalézáme mohutně klenuté sklepy a krásnou rozsáhlou místnost 24×9 metrů, úhledně sklenutou na pilíře středem postavené, kdysi sloužící za čeledník. V prvním patře vstoupíme z chodby do prostorných klenutých pokojů a dále do mázhausu s trémovým stropem. Odtud vedou kované dveře do komor, z nichž větší otvírá se do čtverhranné, ze stavby napolo vystupující věže... Okenní rámy venkovské jsou z červeného pískovce nučického“. Josef Tůma poznamenává, že původní stavba měla kdysi další patro, stejně tak i čtverhranná věž, mohla tedy opravdu připomínat zámek. „Starý plán panského sídla, zachovaný v archivu zámeckém v Cerhenicích, pěkně zobrazuje jeho někdejší rozsáhlost“. Plán se však nedochoval, nevíme o něm. Ale popis Josefa Tůmy je asi nejpodrobnější, jaký známe.

V době povstání české šlechty proti Habsburkům se roku 1618 Purkhart Střela (někde je uváděn jako Purkhart) postavil na stranu nekatolických stavů, účastnil se jednání zemského sněmu, o rok později podpořil volbu Friedricha Falckého za českého krále. Nepatřil mezi vůdce odboje ani mezi 27 českých pánů, kteří byli 21. června 1621 po-

praveni na Staroměstském náměstí. Zastával však důležité místo jako komisař ve vedení odbojných stavů, byl obžalován, že bojoval proti císařským, 20. února 1621 zatčen a 5. listopadu následujícího roku odsouzen ke ztrátě veškerého majetku. Císař Ferdinand II. mu však udělil vzápětí milost a tvrz s městečkem Cerhenice, tvrz a ves Štěpánov a Krasoňovice, zámek a městys Krucemburk, tvrz se vsí Libodřice a starý dvůr v Ratenicích, část Dobřichova, Peček, Cerhýnky, ves Radimek a dvě krčmy a tři chalupy zvané Nové Město propůjčil do takzvaného manství, což Purkharta zavazovalo k věrnosti a pomoci císaři ve válce. Jinak řečeno, mohl majetek držet jen s určitými podmínkami. Nejspíš musel odvádět i příspěvky do císařské pokladny.

Mimochodem, dnešní městys Krucemburk v okrese Havlíčkův Brod je stejně velký jako Cerhenice, známe ho i z obrazů malíře Jana Zrzavého (1890–1977), který je na zdejších hřbitově pohřben. Císařským patentem z 9. dubna 1624 byla v zemi zakázána nekatolická vyznání. Purkhart Střela zemřel roku 1627 a byl pohřben v dobřichovickém kostele. Katolickou víru nepřijal, byl tak posledním Střelou protestantského vyznání.

Začátkem roku 1627 zřídil český král a římský císař Ferdinand II. zvláštní reformační komisi, jejímž hlavním úkolem bylo urychlit rekatolizaci, tedy znovuobrácení nekatolíků v českých zemích na katolickou víru. Členy čtyřčlenné komise byli kardinál Harrach, Jaroslav Bořita z Martinic (jeden ze dvou defenestrovaných mužů 23. května 1618 z okna místodržitelské kanceláře na Pražském Hradě),

CERHENICKÁ TVRZ

**NA KRESBĚ SEDMNÁCTILETÉHO
MIROSLAVA VEVERKY Z ROKU 1944**

„Děkuji Břetislavu Ditrychovi za upozornění
na tento, doslova, skvost,“ poznamenal starosta
Marek Semerád.

*Tvrz a část pivovaru
na fotografii Josefa Doutlíka z roku 1943*

Fridrich z Talmberka a Křištof Vratislav z Mitrovic. Dopisy s připomínkou, opakovanou nebo často poslední výzvou k přistoupení na katolickou víru, byly psány česky nebo německy většinou jménem celé komise, někdy je za nepřítomnosti ostatních členů připravoval sám hrabě Martinic. Dopis paní Sabině Střelové na Cerhenicích má datum 7. září 1629, oslovení je osobní, možná ho psal právě on. Nevíme, kdo důležitý dopis urozené paní Sabině Střelové, rozené z Vchynic a Tetova, přivezl na cerhenickou tvrz. Do jednotlivých krajů byli vysíláni i delegáti, některé měly i zvláštní reformační komisaře.

Kdyby posel přijel na naši tvrz, na náš zámek, nejspíš by ho Sabina Střelová přivítala v největší místnosti v přízemí, možná v některém z krásných pokojů v patře. Dopis si pak v klidu přečetla. Pisatel ji oslovuje Paní teto, švagrová a přítelkyně naše zvláště milá. „Paní Sabina jistě ví“, pokračuje list, „co náboženská reformace přináší. Jeho Milost Císař si přeje, aby všichni jeho poddaní, obyvatelé království, byli přivedeni do apoštolské římské církve. A my víme, že Vaše Milost, kterou jsme až dosud šetřili, vůli a přání jeho Milosti císaře neplníte a přes naši naději zanedbáváte... Některé nekatolické paní vdovy bídně vězí v sektářských bludech a Jeho Milost císař nám poručil, abychom Vaši Milost napomenuli a poslední termín udělili. Doufáme, že do svátku sv. Václava přistoupíte po zpovědi ke katolické víře a od zpovědníka nám předložíte hodnověrné psané vysvědčení“. Termín, jak vidíme, je velmi krátký, pouhých čtrnáct dní, a další slova téměř vyhružná: „Pokud byste přece proti vůli Boží a Jeho Mi-

losti Císaře ve svých sektářských bludech setrvati ráčila, pak před uplynutím zmíněného dne jinam se z království Českého vystěhovala a nikdy více se nevracela.“

Nejspíš to nebyla první výzva, reformační komise lhůtu obvykle několikrát prodlužovala. Téměř jistě to však byla výzva poslední. A proč se v listě hovoří o hodnověrně psaném vysvědčení? Možná proto, že komise zjistila podvod v Praze, kde jeden „nesvědomitý farář falešná vysvědčení nekatolíkům prodával“.

Paní Sabina poslední výzvy uposlechla. Asi jí nic jiného nezbývalo. A 27. listopadu 1629 byly rozhodnutím císaře Ferdinanda II. statky Cerhenice, Libodřice, Štěpánov, Krasoňovice a Krucemburk z podmíněčného držení vyňaty a opět zapsány jako vlastnictví Střelů z Rokyc do zemských desek. Syny prý paní Sabina vychovávala v náboženství katolickém. Alespoň navenek. O jejich vnitřní víře se můžeme jen domýšlet.

V následujícím roce 1630 urozená paní na Cerhenicích Sabina Střelová zemřela. Jména odkázala synům Rudolfovi a Vilému Oldřichovi, kteří si o osm let později otcovské dědictví rozdělili.

Během probíhající třicetileté války bylo městečko Cerhenice téměř celé vypleněno a vypáleno císařským i nepřátelským vojskem. Přesto odolalo nepřízni osudu a přežilo.

Břetislav Ditrych

*/ Pramen: Antonín Podlaha,
Dějiny reformační komise v Čechách 1627–1629/*

Pohled na tvrz v současnosti (foto B. D.)